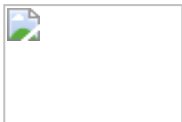

Ίση Εκπροσώπηση Ανδρών- Γυναικών στα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

1999		2004
------	---	------

Έγγραφο συνόδου

ΤΕΛΙΚΟ

A5-0373/2000

4 Δεκεμβρίου 2000

ΕΚΘΕΣΗ

επί της έκθεσης της Επιτροπής σχετικά με την
εφαρμογή της σύστασης 96/694 του
Συμβουλίου της 2^{ας} Δεκεμβρίου 1996 για την
ισόρροπη συμμετοχή γυναικών και ανδρών στη
διαδικασία λήψης αποφάσεων

(COM(2000) 120 – C5-0210/2000 –
2000/2117(COS))

Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων
Ευκαιριών

Εισηγήτρια: Άννα Καραμάνου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδ

α

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ.....	4
ΠΡΟΤΑΣΗ ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ.....	5
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ.....	10

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Με την από 7^{ης} Μαρτίου 2000 επιστολή της, η Επιτροπή διεβίβασε στο Κοινοβούλιο την έκθεσή της σχετικά με την εφαρμογή της σύστασης 96/694 του Συμβουλίου της 2^{ας} Δεκεμβρίου 1996 για την ισόρροπη συμμετοχή γυναικών και ανδρών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (COM(2000) 120 – 2000/2117(COS)).

Κατά τη συνεδρίαση της 3^{ης} Μαΐου 2000, η Πρόεδρος του Κοινοβουλίου ανακοίνωσε ότι είχε παραπέμψει την έκθεση για εξέταση επί της ουσίας στην Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών (C5-0210/2000).

Κατά τη συνεδρίασή της στις 26 Ιανουαρίου 2000, η Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών όρισε εισηγήτρια την κ. Άννα Καραμάνου.

Κατά τις συνεδριάσεις της στις 9 Οκτωβρίου 2000 και 22 Νοεμβρίου 2000, η επιτροπή εξέτασε το σχέδιο έκθεσης.

Κατά την τελευταία ως άνω συνεδρίαση, η επιτροπή ενέκρινε την πρόταση ψηφίσματος με 16 ψήφους υπέρ και 4 ψήφους κατά.

Ήσαν παρόντες / παρούσες κατά την ψηφοφορία οι βουλευτές: Maj Britt Theorin, πρόεδρος· Jillian Evans, αντιπρόεδρος· Άννα Καραμάνου, εισηγήτρια· María Antonia Avilés

Perea, Lone Dybkjær, Geneviève Fraisse, Lissy Gröner, Hedwig Keppelhoff-Wiechert (αναπλ. Marielle de Sarnez σύμφωνα με το άρθρο 153, παράγραφος 2, του Κανονισμού), Christa Klavß, Ρόδη Κράτσα-Τσαγκαροπούλου, Astrid Lulling, Thomas Mann, Emilia Franziska Müller, Christa Prets, Amalia Sartori, Karin Scheele (αναπλ. Eryl Margaret McNally), Patsy Sørensen, Catherine Stihler (αναπλ. Fiorella Ghilardotti σύμφωνα με το άρθρο 153, παράγραφος 2, του Κανονισμού), Joke Swiebel και Helena Torres Marques.

Η έκθεση κατατέθηκε στις 4 Δεκεμβρίου 2000.

Η προθεσμία για την κατάθεση τροπολογιών θα αναφέρεται στο σχέδιο ημερήσιας διάταξης της περιόδου συνόδου κατά την οποία θα εξετασθεί η έκθεση.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ

Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου επί της έκθεσης της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της σύστασης 96/694 του Συμβουλίου της 2^{ας} Δεκεμβρίου 1996 για την ισόρροπη συμμετοχή γυναικών και ανδρών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (COM(2000) 120 – C5-0210/2000 – 2000/2117(COS))

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,

- έχοντας υπόψη την έκθεση της Επιτροπής (COM(2000) 120 – C5-0210/2000)^[1],
- έχοντας υπόψη τη σύσταση του Συμβουλίου αριθ. 96/694/ΕΚ,
- έχοντας υπόψη τα άρθρα 2, 3(2), 13, 137(1) και 141(4) της Συνθήκης ΕΚ,
- έχοντας υπόψη τα ψηφίσματά του επί τη βάσει εκθέσεων της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών από το 1984 και εφεξής και, ειδικότερα, το ψήφισμά του της

2^{ας} Μαρτίου 2000² σχετικά με τις γυναίκες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων,

- έχοντας υπόψη την τελική δήλωση της Διάσκεψης των ΗΕ στο Μεξικό το 1975,
- έχοντας υπόψη τη Διάσκεψη της Βιέννης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την Πλατφόρμα Δράσης μετά το Τέταρτο Παγκόσμιο Συνέδριο των Γυναικών στο Πεκίνο, στις 15 Σεπτεμβρίου 1995,
- έχοντας υπόψη το ψήφισμα του Συμβουλίου της 27^{ης} Μαρτίου 1995³ σχετικά με την ισόρροπη συμμετοχή των γυναικών και των ανδρών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων,
- έχοντας υπόψη την υπουργική δήλωση της 17^{ης} Απριλίου στο Παρίσι με θέμα «Γυναίκες και Άνδρες στην Εξουσία»,
- έχοντας υπόψη τα δύο προηγούμενα ψηφίσματά του της 11ης Φεβρουαρίου 1994⁴ και 24ης Μαΐου 1996⁵ για την εκπροσώπηση των γυναικών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, επί τη βάσει εκθέσεων που είχε εκπονήσει η Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών,
- έχοντας υπόψη το έργο που επιτέλεσε το Ευρωπαϊκό Δίκτυο «Γυναίκες στα Κέντρα Αποφάσεων» κατά την περίοδο 1992-1996,
- έχοντας υπόψη το Τρίτο και Τέταρτο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δράσης (1991-2000) για την ισότητα ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών,
- έχοντας υπόψη το τελικό έγγραφο της Διάσκεψης των ΗΕ «Πεκίνο + 5» που συνήλθε στη Νέα Υόρκη, τον Ιούνιο του 2000,
- έχοντας υπόψη το άρθρο 47(1) του Κανονισμού του,

– έχοντας υπόψη την έκθεση της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ίσων Ευκαιριών (A5-0373/2000),

A. λαμβάνοντας υπόψη ότι τα δικαιώματα των γυναικών αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι των δικαιωμάτων του ανθρώπου,

B. λαμβάνοντας υπόψη ότι, ενώ οι γυναίκες αποτελούν τουλάχιστον το ήμισυ του εκλογικού σώματος σε όλες σχεδόν τις χώρες και έχουν αποκτήσει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι σχεδόν σε όλα τα κράτη μέλη των ΗΕ, εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται ως υποψήφιοι στα δημόσια αξιώματα και στα κέντρα λήψης αποφάσεων,

Γ. λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία όχι μόνον της αύξησης της συμμετοχής των γυναικών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, αλλά και της ανάληψης υψηλότερων καθηκόντων εντός της κοινωνίας,

Δ. λαμβάνοντας υπόψη ότι οι γυναίκες αντιμετωπίζουν διπλό μειονέκτημα: αφενός διακρίσεις στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία και ανάληψη των οικογενειακών καθηκόντων και ευθυνών και, αφετέρου, ότι είναι αναγκασμένες να συνδυάζουν τα οικογενειακά καθήκοντα και υποχρεώσεις με την επαγγελματική σταδιοδρομία,

Ε. λαμβάνοντας υπόψη ότι η ανισότητα ανδρών και γυναικών καθώς και η επικρατούσα κατανομή των ρόλων των δύο φύλων έχουν τις ρίζες τους σε απαρχαιωμένες δομές και παραδοσιακές αντιλήψεις,

ΣΤ. λαμβάνοντας υπόψη ότι η υποεκπροσώπηση των γυναικών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων αποτελεί, κατά γενική αποδοχή, σημαντικό εμπόδιο για τη δημοκρατική ανάπτυξη, τη συνοχή και, συνολικά, την ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

Ζ. λαμβάνοντας υπόψη ότι το ποσοστό των γυναικών σε θέσεις λήψης αποφάσεων στην οικονομική ζωή της Ευρώπης και στις συνδικαλιστικές οργανώσεις είναι ανησυχητικά χαμηλό, γεγονός που σίγουρα συμβάλλει αρνητικά στην ισοτιμία των φύλων στην αγορά εργασίας,

Η. λαμβάνοντας υπόψη ότι, τόσο σε εθνικό όσο και ευρωπαϊκό επίπεδο, έχει αναγνωριστεί πλήρως ότι η συμμετοχή των γυναικών στη λήψη αποφάσεων αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη δημοκρατία,

Θ. λαμβάνοντας υπόψη ότι οι δημόσιοι και ιδιωτικοί οργανισμοί πρέπει να θέσουν ρεαλιστικούς στόχους για την αποκατάσταση των ανισορροπιών που παρατηρούνται μεταξύ των δύο φύλων και να υποστηρίξουν την ισότητα των ευκαιριών για τους άνδρες και τις γυναίκες,

Ι. εκφράζοντας τη βαθύτατη λύπη του για την ανισότητα και τις διακρίσεις που εξακολουθούν να παρατηρούνται τόσο στην πολιτική όσο και τους δημόσιους και ιδιωτικούς οργανισμούς, παρά τις πολυάριθμες πολιτικές δηλώσεις, διακηρύξεις και δεσμεύσεις που έχουν διατυπωθεί σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο,

ΙΑ. επισημαίνοντας ότι η Συνθήκη του Άμστερνταμ παρέσχε τη νομική βάση και επιτρέπει θετικές δράσεις και οριζόντια μέτρα για την προαγωγή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, προκειμένου να συνεχιστεί η καταπολέμηση των ανισοτήτων σε όλα τα πεδία πολιτικής,

ΙΒ. λαμβάνοντας υπόψη ότι, οι οικονομικές απολαβές των γυναικών εξακολουθούν να υπολείπονται αυτών των ανδρών για εργασία ίσης αξίας,

ΙΓ. λαμβάνοντας υπόψη ότι η εκπροσώπηση των γυναικών σε εκλεγμένα πολιτικά σώματα έχει αποδειχθεί ότι επηρεάζεται θετικά από το εκλογικό σύστημα της αναλογικής εκπροσώπησης, σε σύγκριση με το πλειοψηφικό σύστημα,

ΙΔ. λαμβάνοντας υπόψη ότι σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ισόρροπη συμμετοχή γυναικών και ανδρών σε θέσεις εξουσίας και σε κέντρα λήψης αποφάσεων τίθεται ως ζήτημα δημοκρατικής αρχής και περιλαμβάνεται στη Χάρτα Θεμελιωδών Δικαιωμάτων,

ΙΕ. λαμβάνοντας υπόψη ότι, μολονότι η εκπροσώπηση των γυναικών στη σφαίρα της πολιτικής βελτιώθηκε κάπως μετά τις ευρωπαϊκές εκλογές του 1999, οι γυναίκες εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται στα θεσμικά όργανα της ΕΕ, τόσο στο διοικητικό τομέα όσο και στα όργανα λήψης πολιτικών αποφάσεων,

ΙΣΤ. χαιρετίζοντας το παράδειγμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο οποίο η εκπροσώπηση των γυναικών μεταξύ των μελών του αυξάνει συνεχώς και, μετά τις τελευταίες εκλογές, έφθασε το 30%,

ΙΖ. λαμβάνοντας υπόψη ότι η ολοκλήρωση της δημοκρατίας προϋποθέτει τη συνεργασία και τη συναπόφαση των δυο φύλων σε όλους τους τομείς, κατά ισότιμο και αλληλέγγυο τρόπο,

ΙΗ. λαμβάνοντας υπόψη ότι η ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων δεν αποτελεί απλώς επιταγή για λόγους δικαιοσύνης ή δημοκρατίας, αλλά και απαραίτητη προϋπόθεση για να λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα των γυναικών, για την αντιμετώπιση των ιδιαίτερων λόγω φύλου ζητημάτων και εμπειριών,

ΙΘ. λαμβάνοντας υπόψη ότι ένας πιο δίκαιος καταμερισμός της εργασίας και των γονικών ευθυνών μεταξύ γυναικών και ανδρών προάγει τη διεύρυνση της συμμετοχής των γυναικών στη δημόσια ζωή,

Κ. επισημαίνοντας ότι εφόσον ληφθούν υπόψη οι ιδιαίτερες λόγω φύλου αρχές, ιδέες, αξίες και εμπειρίες των γυναικών, μπορούν να συμβάλουν στον επαναπροσδιορισμό των πολιτικών προτεραιοτήτων, θέτοντας νέα θέματα στην πολιτική ατζέντα και δημιουργώντας νέες προοπτικές σχετικά με τα βασικής σημασίας πολιτικά ζητήματα,

1. τονίζει και πάλι τη σπουδαιότητα της Σύστασης του Συμβουλίου της 2ας Δεκεμβρίου 1996 σχετικά με την ανάγκη ανάληψης ολοκληρωμένης δράσης για την καταπολέμηση της άνισης εκπροσώπησης των δύο φύλων στα θεσμικά όργανα της ΕΕ και σε όλα τα κέντρα λήψης αποφάσεων, και απευθύνει και πάλι έκκληση για την υιοθέτηση σφαιρικής και εξειδικευμένης στρατηγικής και κοινής προσέγγισης για την επίτευξη του στόχου αυτού·

2. επισημαίνει και πάλι τα προαναφερθέντα ψηφίσματά του της 11^{ης} Φεβρουαρίου 1994, 24^{ης} Μαΐου 1996 και της 2^{ας} Μαρτίου 2000·

3. τονίζει και πάλι την ανάγκη χάραξης μιας συνολικής και ολοκληρωμένης στρατηγικής και λήψης θετικών μέτρων για την προαγωγή της ισόρροπης εκπροσώπησης των δύο φύλων στους δημοκρατικούς θεσμούς και σε όλα τα κέντρα λήψης αποφάσεων·

4. επισημαίνει την ανάγκη κινητοποίησης όλων των φορέων της οικονομικής και κοινωνικής ζωής για την εξίσωση των ευθυνών μεταξύ ανδρών και γυναικών στη δημόσια και ιδιωτική σφαίρα, στην οικονομική, πολιτική και οικογενειακή ζωή·

5. επισημαίνει και πάλι τη σημασία της επίτευξης του στόχου της ισότιμης συμμετοχής ανδρών και γυναικών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων προκειμένου να ενισχυθεί η δημοκρατία, λαμβανομένων υπόψη των συμφερόντων όλων των πολιτών, καθώς και να προαχθεί η εύρυθμη λειτουργία της·

6. ζητεί να προωθηθεί η συστηματική συλλογή και δημοσίευση συγκρίσιμων στατιστικών στοιχείων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο καθώς και η εναρμόνιση των ερευνητικών μεθόδων των κρατών μελών, προκειμένου να καταστεί εναργέστερη η εικόνα της εκπροσώπησης των ανδρών και γυναικών στη λήψη αποφάσεων, καθόσον η διάδοση αυτών των στατιστικών στοιχείων ενισχύει την ευαισθητοποίηση για θέματα των δύο φύλων και συμβάλλει στην πρόοδο·

7. ζητεί να προωθηθεί η ισόρροπη συμμετοχή των δύο φύλων σε όλους τους τομείς πολιτικής και σε όλες τις επιτροπές, τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, ισορροπία που δεν θα πρέπει να υπολείπεται του 40% εκπροσώπησης για κάθε φύλο·

8. τονίζει και πάλι τη σημασία να αντιμετωπισθούν τα στερεότυπα με βάση το φύλο ήδη από πολύ νεαρά ηλικία και να δοθεί η ευκαιρία σε κορίτσια και αγόρια μέσω της εκπαίδευσης να συζητήσουν τους ρόλους φύλου· επαναλαμβάνει επίσης τη σημασία της εκπαίδευσης των γυναικών στην άσκηση ηγετικών καθηκόντων και στη λήψη αποφάσεων, στο δημόσιο λόγο και στην αυτόνομη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους· τονίζει επίσης την ανάγκη της διεξαγωγής εκστρατειών ευαισθητοποίησης καθώς και της ενθάρρυνσης της συμμετοχής των γυναικών στον πολιτικό στίβο·

9. θεωρεί σημαντικό να υπάρξει μεγαλύτερη συμμετοχή ανδρών στο έργο της προώθησης της ισοτιμίας, διότι η ισοτιμία στη λήψη των αποφάσεων μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τη συνεργασία των δύο φύλων·

10. επισημαίνει την αναγκαιότητα καθιέρωσης κοινών δομών και στρατηγικών για την προώθηση της ισότητας ευκαιριών (π.χ. Υπουργείο για τις Ίσες Ευκαιρίες)·

11. υπογραμμίζει ότι έχει σημασία να αναλάβουν περισσότερες γυναίκες θέσεις-κλειδιά στις επιχειρήσεις και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις· παροτρύνει, στο πλαίσιο αυτό, τους οικονομικούς και τους συνδικαλιστικούς κύκλους της Ευρώπης να συμμετέχουν ενεργά στην προώθηση των γυναικών που επιθυμούν να σταδιοδρομήσουν και να καταπολεμήσουν τους στερεότυπους ρόλους στον επαγγελματικό στίβο·

12. ζητεί να δημιουργηθεί Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την προώθηση των γυναικών στη λήψη αποφάσεων και δίκτυο εθνικών επιτροπών για την ισότητα ευκαιριών·

13. ζητεί από τις κυβερνήσεις, και ιδίως από εκείνες των χωρών μελών όπου η συμμετοχή των γυναικών στα όργανα λήψης αποφάσεων δεν υπερβαίνει το 30%, να εξετάσουν τον αντίκτυπο των εκλογικών συστημάτων στην πολιτική εκπροσώπηση των δύο φύλων στα αιρετά όργανα και να μελετήσουν την προσαρμογή ή τη μεταρρύθμιση των συστημάτων αυτών και, αν κρίνουν σκόπιμο, να λάβουν νομοθετικά μέτρα ή να ενθαρρύνουν τα πολιτικά κόμματα να θεσπίσουν συστήματα ποσοστώσεων, όπως το σύστημα «φερμουάρ» και /ή να λάβουν άλλα μέτρα προκειμένου να προωθηθεί η ισόρροπη συμμετοχή των φύλων·

14. πιστεύει ότι είναι απαραίτητο να αναθεωρηθούν οι δομές και οι διαδικασίες των

κομμάτων, ώστε να αρθούν όλα τα εμπόδια που, άμεσα ή έμμεσα, επηρεάζουν αρνητικά τη συμμετοχή των γυναικών·

15. αναγνωρίζει ότι χώρες με μεταβατική οικονομία και με πρώιμη δημοκρατική κουλτούρα, όπως πολλές από τις υποψήφιες για ένταξη χώρες, απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή και υποστήριξη, λόγω των δυσανάλογα αρνητικών επιπτώσεων της διαδικασίας μετάβασης στη ζωή των γυναικών,

16. ζητεί από τις κυβερνήσεις καθώς και από τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. να λαμβάνουν δεόντως υπόψη την ισορροπία των φύλων κατά τον ορισμό εκπροσώπων και τη συγκρότηση διεθνών οργανισμών ή επιτροπών μεσολάβησης και διαπραγμάτευσης, ιδιαίτερα σε διαδικασίες ειρήνευσης ή επίλυσης συγκρούσεων·

17. φρονεί ότι είναι απολύτως απαραίτητο να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα για την συμφιλίωση της οικογενειακής με την επαγγελματική ζωή ανδρών και γυναικών, με την ευέλικτη διαχείριση του χρόνου εργασίας και τη βελτίωση της μέριμνας για τα παιδιά και τα λοιπά εξαρτώμενα μέλη·

18. ζητεί από τους κοινωνικούς εταίρους να προαγάγουν την συμμετοχή των γυναικών στους μηχανισμούς τους και σε θέσεις υψηλής ευθύνης·

19. ζητεί από τα κράτη μέλη της ΕΕ να συμπεριλάβουν στην επόμενη Διακυβερνητική Διάσκεψη τροποποιήσεις της Συνθήκης, προκειμένου να προωθηθεί η ισόρροπη συμμετοχή των δύο φύλων στα θεσμικά όργανα της ΕΕ και σε όλα τα κέντρα αποφάσεων·

20. αναθέτει στην Πρόεδρό του να διαβιβάσει το παρόν ψήφισμα στο Συμβούλιο, την Επιτροπή, τα άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ,

καθώς και στις κυβερνήσεις και τα κοινοβούλια των κρατών μελών.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Εισαγωγή

Ιστορικό: η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων

Τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών είναι μια πολύ πρόσφατη υπόθεση. Οι γυναίκες στην Ευρώπη άρχισαν να αναδύονται από το σκοτάδι και να εμφανίζονται στο προσκήνιο της δημόσιας ζωής μόλις στις αρχές του 19ου αιώνα. Περιέργως, η μετάβαση στη δημοκρατία, που συνέπεσε χρονικά με τη βιομηχανική επανάσταση και το διαφωτισμό στην Ευρώπη, στην πραγματικότητα δεν οδήγησε στην αναγνώριση των γυναικών ως ισότιμων ανθρώπινων υπάρξεων με τους άνδρες. Κατά τη διάρκεια της Γαλλικής Επανάστασης, η Olympe de Gouz αποκεφαλίστηκε, γιατί τόλμησε να διεκδικήσει ίσα δικαιώματα για τις γυναίκες. Μόνο μετά από πολυετείς αγώνες, οι γυναίκες, έχοντας ξεπεράσει τον παραδοσιακό τους ρόλο, πέτυχαν τελικά, τουλάχιστον από νομική άποψη, να αναγνωρισθούν πλήρως ως πολιτικά όντα ίσα προς τους άνδρες. Η αναγνώριση των ανθρωπίνων και πολιτικών δικαιωμάτων των γυναικών, η μαζική συμμετοχή τους στις εκπαιδευτικές και οικονομικές δραστηριότητες, οι αλλαγές τόσο στους κοινωνικούς ρόλους των δύο φύλων, όσο και στη δομή της οικογένειας, συνιστούν εξελίξεις οι οποίες αποτέλεσαν τη μεγαλύτερη ειρηνική επανάσταση στην ιστορία της ανθρωπότητας. Ο 20ός αιώνας άρχισε με το αίτημα των γυναικών για ισότιμη πρόσβαση στην παιδεία, την έμμισθη απασχόληση και την πολιτική ζωή και έκλεισε με τη διεκδίκηση ισότιμης και ισόρροπης συμμετοχής των δύο φύλων στους δημοκρατικούς θεσμούς και στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων.

Είναι γνωστό ότι η αριστοτέλεια θεωρία περί διάκρισης της ζωής σε δύο σφαίρες, δηλαδή στην ιδιωτική και τη δημόσια, επηρέασε εις βάθος τη φιλοσοφική συζήτηση, τις κοινωνικές δομές, την πολιτική σκέψη και τις αναλύσεις για παραδοσιακά θέματα και αξίες, όπως είναι η ελευθερία, η ισότητα και η δικαιοσύνη, δια μέσου των αιώνων. Οι γυναίκες απουσιάζουν από τα κλασικά κείμενα της πολιτικής σκέψης, ενώ οι πολιτικοί αναλυτές έως πρόσφατα δεν έκαναν λόγο για τις ανισότητες μεταξύ ανδρών και γυναικών στις αναλύσεις τους. Ακόμη και σήμερα, ορισμένοι εξακολουθούν να αποσιωπούν τα θέματα αυτά, ίσως λόγω της πλήρους αδυναμίας τους να εξηγήσουν ικανοποιητικά την ιστορική υποβάθμιση, την περιθωριοποίηση, τη στέρηση των γυναικών από τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματά τους και τον περιορισμό τους στη σφαίρα της ιδιωτικής ζωής.

Ο φεμινισμός, ως κοινωνική θεωρία της ισότητας ανδρών και γυναικών και ως κίνημα που μάχεται για τη συμμετοχή των γυναικών στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή, εμφανίστηκε στην Ευρώπη τον 19^ο αιώνα. Την ίδια εποχή, τα σοσιαλιστικά και συνδικαλιστικά κινήματα διαδραμάτιζαν πρωταγωνιστικό ρόλο στην προβολή των αιτημάτων για κοινωνική χειραφέτηση στην Ευρώπη. Εντούτοις, η κοινωνία εξεταζόταν κυρίως από οικονομική άποψη και όλα τα άλλα θέματα θεωρούντο δευτερεύοντα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οιαδήποτε συζήτηση περί δικαιωμάτων των γυναικών να εκλαμβάνεται ως απειλή κατά της ενότητας του κινήματος και ως αποπροσανατολισμός από το βασικό εχθρό, τον καπιταλισμό. Η καταπίεση λόγω φύλου ουσιαστικά απουσίαζε από την κοινωνική και πολιτική ατζέντα των συλλογικών κινήματων, τα οποία δεν μπόρεσαν, τουλάχιστον τα πρώτα χρόνια, να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της ισότητας των δύο φύλων και να αναγνωρίσουν

τα δικαιώματα των γυναικών ως ανθρώπινα δικαιώματα.

Εντούτοις, τα τελευταία 40 χρόνια, σημειώθηκαν δραματικές αλλαγές σε συμπεριφορές, νοοτροπίες και δομές: οι γυναίκες κατόρθωσαν να εξέλθουν από την οικιακή σφαίρα και να εισέλθουν στον εργασιακό κόσμο, αποκτώντας αυξανόμενες ευθύνες στην επαγγελματική τους ζωή, την παιδεία, κοινωνικές δραστηριότητες κλπ. Βέβαια, εξακολουθούν να υπάρχουν ανισότητες εις βάρος των γυναικών, αλλά υπάρχει και απτή πρόοδος. Ο τομέας της πολιτικής ζωής παραμένει ένας τομέας προς κατάκτηση.

Δυστυχώς, η θεαματική αύξηση της γυναικείας συμμετοχής στην εκπαιδευτική και οικονομική ζωή δεν συνοδεύτηκε ούτε από ανακατανομή των οικογενειακών ευθυνών ούτε από εκπροσώπηση των γυναικών στους δημοκρατικούς θεσμούς και στη λήψη πολιτικών αποφάσεων. Η σημερινή πολιτική πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από ένα σοβαρό δημοκρατικό έλλειμμα, δεδομένου ότι η πλειοψηφία του εκλογικού σώματος, είτε είναι μειοψηφία είτε απουσιάζει εντελώς από τα κέντρα αποφάσεων. Είναι προφανές ότι αυτό που είχε γράψει πριν από 2.500 χρόνια ο έλληνας ιστορικός Θουκυδίδης, δηλαδή "άνδρες γάρ πόλις", εξακολουθεί να ισχύει μέχρι σήμερα και αποτελεί τη βασική αρχή που διέπει τη διάρθρωση και τη λειτουργία του πολιτικού μας συστήματος. Παράλληλα, οι συνεχιζόμενες άμεσες και έμμεσες διακρίσεις και ανισότητες εις βάρος των γυναικών στην αγορά εργασίας, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, οι απρόσφορες κοινωνικές υποδομές, η άνιση κατανομή χρόνου και ευθυνών μεταξύ ανδρών και γυναικών, η βία και η σεξουαλική παρενόχληση, η προβολή στρεβλών προτύπων από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τα διπλά μέτρα και σταθμά περί σεξουαλικής ηθικής, που

εξακολουθούν να υπάρχουν σε πολλές ευρωπαϊκές περιφέρειες, αποτελούν προβλήματα τα οποία συνδέονται διαλεκτικά με τη χαμηλή συμμετοχή ή τον αποκλεισμό των γυναικών από τις δομές της οικονομικής και πολιτικής εξουσίας.

Η όποια σημερινή περιορισμένη γυναικεία συμμετοχή στους χώρους όπου λαμβάνονται οι πολιτικές αποφάσεις έχει επιτευχθεί αποκλειστικά χάρη στο κίνημα των γυναικών και σε πρωτοβουλίες όπως η εφαρμογή πολιτικών ίσων ευκαιριών, μέτρα θετικής δράσης, η προτιμησιακή αρχή και η καθιέρωση ποσοστώσεων. Από μια σύντομη επισκόπηση των επιτευγμάτων των γυναικών στον εργασιακό κόσμο καθίστανται σαφείς οι διαφορές που υπάρχουν ως προς τις κατακτήσεις, ανάλογα με τον εξεταζόμενο τομέα ή την εξεταζόμενη χώρα.

Μεταξύ των σημαντικότερων ορόσημων του εικοστού αιώνα, θα πρέπει να αναφέρουμε τις διεθνείς συμβάσεις του 1949 – που επέτρεψαν την έναρξη μιας πορείας προς ένα δικαστικό σύστημα που προστατεύει την ισότητα των δύο φύλων σε διάφορους τομείς, όπως η παιδεία, η απασχόληση και τα πολιτικά δικαιώματα – και τις διασκέψεις των Ηνωμένων Εθνών για τις γυναίκες στην πόλη του Μεξικού, το 1975, στο Ναϊρόμπι της Κένυα, το 1985, στο Πεκίνο της Κίνας, το 1995, στη Νέα Υόρκη των ΗΠΑ, τον Ιούνιο του 2000, στο πλαίσιο των οποίων θεσπίστηκε η αρχή των ίσων ευκαιριών και διακηρύχθηκε ότι τα δικαιώματα των γυναικών αποτελούν ανθρώπινα δικαιώματα.

Ωστόσο, 25 χρόνια μετά την πρώτη διάσκεψη του ΟΗΕ, η στατιστική εικόνα της γυναικείας συμμετοχής στα υψηλά επίπεδα της διαδικασίας λήψης αποφάσεων παραμένει θλιβερή. Από τα τέλη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου έως σήμερα, 28 γυναίκες έχουν εκλεγεί αρχηγοί κυβέρνησης ή έχουν διατελέσει

αρχηγοί κρατών. Περιέργως, η μεγαλύτερη αναλογία γυναικών υπεύθυνων για τη λήψη αποφάσεων στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο παρατηρείται στην Ασία (Μπαγκλαντές, Ινδία, Ινδονησία και Πακιστάν). Όσον αφορά την Ευρώπη, μόνον στις σκανδιναβικές χώρες έχει επιτευχθεί η ισότητα των δύο φύλων σε κυβερνητικό επίπεδο.

Το παγκόσμιο ρεκόρ στο μέσο όρο γυναικείας συμμετοχής στα κοινοβούλια επετεύχθη το 1988, με συμμετοχή 14,8%, η οποία μειώθηκε σήμερα στο 13,4%, τοποθετώντας έτσι τις γυναίκες ως μια ειδική *ad hoc* κατηγορία και όχι ως το ήμισυ του ανθρώπινου είδους.

Μέρος Ι

Η κατάσταση στην Ευρώπη σήμερα - Η ευρωπαϊκή πολιτική

Η εξέταση της ευρωπαϊκής πολιτικής στον τομέα των ίσων ευκαιριών αξίζει να τύχει ιδιαίτερης προσοχής, δεδομένου ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί θεσμικό πλαίσιο εντός του οποίου τα κράτη μέλη μπορούν να ενθαρρύνουν τη δράση και να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες. Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην προώθηση των ίσων ευκαιριών ήταν έντονη κατά τα τελευταία 40 χρόνια. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ήδη από τη δημιουργία της, αναγνώρισε την αρχή της ίσης αμοιβής (Συνθήκη της Ρώμης, 1957) και, πάνω σε αυτή τη βάση, ανέπτυξε ένα συνεκτικό σύνολο νομοθετημάτων με στόχο την εξασφάλιση ίσων δικαιωμάτων για άνδρες και γυναίκες σε όλους τους τομείς της ζωής.

Με τη συνθήκη του Άμστερνταμ, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1^η Μαΐου 1999, ενισχύθηκε το νομικό πλαίσιο στο οποίο έχει ενταχθεί η ισότητα και διακηρύχθηκε, για πρώτη φορά, ότι η ισότητα των φύλων αποτελεί βασική προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών. Στη

σύσταση του Συμβουλίου (02/12/1996)
αναγνωρίζεται ότι η ισόρροπη συμμετοχή
ανδρών και γυναικών στις διαδικασίες λήψης
αποφάσεων αποτελεί προϋπόθεση προκειμένου
η δημοκρατία να λειτουργεί σωστά και
επισημαίνεται ο τρόπος με τον οποίο θα
προωθηθεί η ισότητα των δύο φύλων, ενώ
ζητείται από τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν
στρατηγικές που θα προαγάγουν την ισότητα
ευκαιριών στη λήψη πολιτικών αποφάσεων.

Εντούτοις, εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες
ανομοιότητες μεταξύ των κρατών μελών. Ο
μέσος όρος της γυναικείας συμμετοχής
ανέρχεται σε 24,5% για τις κυβερνήσεις και
22,5% για τα εθνικά κοινοβούλια, με ιδιαίτερα
μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών·
αρκεί να αναφέρει κανείς το ποσοστό
συμμετοχής που καταγράφεται στην Ελλάδα,
10,3% βάσει των τελευταίων εκλογών και να το
συγκρίνει με το 43,6% συμμετοχής που
καταγράφεται στη Σουηδία. Τα καλύτερα
αποτελέσματα επιτυγχάνονται σε χώρες με
μακρόχρονη παράδοση στις πολιτικές ίσων
ευκαιριών, όπως η Σουηδία και η Φινλανδία,
όπου τα ποσοστά γυναικείας εκπροσώπησης
στην κυβέρνηση ανέρχονται αντίστοιχα σε
52,6% και 44,4%.

Ένα καλό παράδειγμα αποτελεί και το Ηνωμένο
Βασίλειο γιατί διαθέτει ισχυρή νομοθεσία για
την ισότητα, η οποία βοήθησε τις γυναίκες να
σημειώσουν πρόοδο σε αρκετά επίπεδα, με
αποτέλεσμα να έχει επιτύχει σήμερα την
τέταρτη υψηλότερη γυναικεία συμμετοχή στο
εργατικό δυναμικό στην Ευρωπαϊκή Ένωση (το
53% της αγοράς εργασίας είναι γυναίκες).
Ωστόσο, εξακολουθεί να παρατηρείται σοβαρή
υποεκπροσώπηση των γυναικών σε ηγετικές
θέσεις και σε ρόλους λήψης αποφάσεων.

**Προσπάθειες και αποτελέσματα στην
Ευρωπαϊκή Ένωση**

Αξίζει να αναφερθούν οι προσπάθειες και η σημαντική πρόοδος που σημειώθηκαν στη δεκαετία του '90 στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Από το 1991 έως το 1999, ο αριθμός των γυναικών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αυξήθηκε από 19% σε 30%, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή από 10% σε 25% ενώ στις κυβερνήσεις των κρατών μελών από 11% σε 23%. Σήμερα, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμμετέχουν πέντε γυναίκες. Επίτροποι και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το ποσοστό της γυναικείας συμμετοχής σε θέσεις βουλευτών ανέρχεται στο 30%.

Οι προσπάθειες της Ένωσης μπορούν να διακριθούν σε δύο στάδια:

1. Το πρώτο στάδιο, που καλύπτει το διάστημα 1991 έως 1995, αφορά την έγκριση του τρίτου προγράμματος δράσης για τις ίσες ευκαιρίες (1991-1995) το οποίο οδήγησε στη δημιουργία του δικτύου εμπειρογνομόνων «Γυναίκες στα Κέντρα Αποφάσεων», στη Διακήρυξη της Αθήνας του 1992, στην πλατφόρμα δράσης του Πεκίνου του 1995 και στο Χάρτη της Ρώμης του 1996.
2. Το δεύτερο στάδιο, που καλύπτει τα έτη 1996-2000, αφορά την έγκριση της Σύστασης του Συμβουλίου 84/6635/ΕΟΚ του 1996 για την προώθηση θετικής δράσης με στόχο την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ των δύο φύλων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, και στο Τέταρτο Πρόγραμμα πλαίσιο για τις Ίσες Ευκαιρίες (1996-2000).

Χάρη στη σκληρή δουλειά του ευρωπαϊκού δικτύου «Γυναίκες στα Κέντρα Αποφάσεων», το πρώτο στάδιο (1992-1996) είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος ώστε να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση για την ανάγκη αντιμετώπισης του θέματος της ισόρροπης συμμετοχής των δύο φύλων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Το δεύτερο στάδιο, ως συνέχεια των θετικών αποτελεσμάτων που

είχαν επιτευχθεί, οδήγησε στη ρητή αναγωγή της διαδικασίας λήψης πολιτικών αποφάσεων σε μείζονα προτεραιότητα.

Η διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι το 1999 με θέμα «Γυναίκες και άνδρες στην εξουσία: Κοινωνία πρόνοιας, δυναμική οικονομία, όραμα για την Ευρώπη», αποτέλεσε τη συνέχεια των Ευρωπαϊκών Διασκέψεων των Αθηνών και της Ρώμης. Επικεντρώθηκε κυρίως σε όλα τα θέματα, προβλήματα και λύσεις σχετικά με την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ των δύο φύλων στη λήψη αποφάσεων και αναγνώρισε την ανάγκη επιτάχυνσης των προσπαθειών.

Τρία χρόνια μετά την έγκριση της Σύστασης του Συμβουλίου, τον Οκτώβριο του 1999, το Συμβούλιο θέσπισε εννέα δείκτες για τη μέτρηση της προόδου στο θέμα της συμμετοχής των γυναικών στις δομές της εξουσίας. Οι δείκτες έδειξαν ότι η συμμετοχή πόρρω απέχει του να είναι επαρκής, τόσο σε εθνικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η σύσταση δεν εφαρμόστηκε πλήρως. Επιπλέον, αποφασίστηκε ότι ο στόχος του ενός τρίτου γυναικών κατ' ελάχιστον σε όλα τα επίπεδα εξουσίας και λήψης αποφάσεων θα αποτελούσε μια καλή αφετηρία.

Προσπάθειες και αποτελέσματα στα κράτη μέλη

Όσον αφορά την πρόοδο στα κράτη μέλη, στην έκθεση της Επιτροπής συγκεντρώνονται οι πληροφορίες που έδωσαν τα κράτη μέλη για την κατάσταση σε σχέση με τις τέσσερις προτεραιότητες που ορίζονται στην Σύσταση, οι οποίες είναι, εν συντομία:

• υιοθέτηση μιας συνολικής ολοκληρωμένης στρατηγικής για την προώθηση της ισόρροπης συμμετοχής των δύο φύλων στη λήψη αποφάσεων,

• κινητοποίηση όλων των παραγόντων της οικονομικής και κοινωνικής ζωής με στόχο την επίτευξη ίσων ευκαιριών,

• συγκέντρωση και δημοσίευση στατιστικών στοιχείων για την εκπροσώπηση των δύο φύλων στα κέντρα αποφάσεων,

• προαγωγή της ισόρροπης εκπροσώπησης των δύο φύλων σε όλα τα επίπεδα.

Δυστυχώς, η εικόνα που παρέχει η έκθεση της Επιτροπής μπορεί να θεωρηθεί μόνον ως αφετηρία. Πράγματι, δεν επέδειξαν όλα τα κράτη μέλη προθυμία στην παροχή πληροφοριών σχετικά με τις διάφορες προτεραιότητες, ενώ οι πληροφορίες, με τη σειρά τους, δεν είναι αρκετά ακριβείς για ορισμένα κράτη μέλη, ώστε να προταθεί μια κοινή δέσμη μέτρων. Η εισηγήτριά σας εκτιμά ότι η έκθεση είναι ανεπαρκής προκειμένου να εξακριβωθεί η επιτευχθείσα πρόοδος. Μήπως η έλλειψη απαντήσεων εκ μέρους ορισμένων κρατών μελών θα πρέπει να ερμηνευθεί ως μη εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου; Η ερμηνεία αυτή είναι ακόμη λιγότερο ικανοποιητική από την πρώτη και η εισηγήτρια προτείνει οι τέσσερις προτεραιότητες να διευκρινισθούν και να αποκτήσουν υποχρεωτικό χαρακτήρα και συγκεκριμένες προθεσμίες. Μόνο με τη βοήθεια συγκεκριμένων προθεσμιών, δεικτών και συγκριτικών επιδόσεων θα δοθεί η δυνατότητα να εντοπισθούν τα κράτη μέλη τα οποία δεν τηρούν τις υποχρεώσεις τους, θα καταγραφεί η γενική πρόοδος και θα σημειωθεί εξέλιξη στην ισόρροπη συμμετοχή των δύο φύλων.

Η ανακοίνωση επισημαίνει ως πρώτο πρόβλημα την έλλειψη ορισμού για την «ισόρροπη συμμετοχή». Πράγματι, στη Σύσταση του Συμβουλίου αναφέρεται η ανάγκη να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, χωρίς, εντούτοις, να ορίζεται αριθμητικά ο όρος «ισόρροπη». Κάτι τέτοιο θα

σήμαινε το 50%, όπως προτείνουν κάποια κράτη μέλη (οι σκανδιναβικές χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο) ή μήπως μια κρίσιμη μάζα του ενός τρίτου ή 40% κατ' ελάχιστον, ερμηνεία που προκρίνουν τα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ένωσης; Είναι προφανές ότι θα πρέπει να υιοθετηθεί ένας φιλόδοξος ορισμός.

Ως προς την πρώτη προτεραιότητα, η ανακοίνωση επισημαίνει ότι ορισμένα κράτη μέλη έχουν εγκρίνει σειρά μέτρων, όπως νομοθεσία για την ισόρροπη συμμετοχή των δύο φύλων, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, κατάρτιση, ενημερωτικές εκστρατείες κλπ. Ωστόσο, παρά τις προσπάθειες αυτές, τα επιτευχθέντα αποτελέσματα υπολείπονται των αρχικών προσδοκιών. Εκτιμάται ότι μια ειδική στρατηγική που θα θεσπίζει μια κοινή ευρωπαϊκή προσέγγιση θα αποτελούσε ένα πρώτο βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση. Όσον αφορά τους μηχανισμούς εφαρμογής, όλα τα κράτη μέλη έχουν δημιουργήσει κάποιον. Ορισμένες χώρες διαθέτουν επιτροπή ή γενική γραμματεία αρμόδια για την ισότητα των δύο φύλων (Αυστρία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο και Λουξεμβούργο), άλλα έχουν αναθέσει την αρμοδιότητα αυτή σε ειδικό υπουργείο (Ιταλία, Γαλλία, Βέλγιο, και Γερμανία).

Όσον αφορά τη δεύτερη προτεραιότητα, έχει επιτευχθεί σχετική πρόοδος μέσω της ευαισθητοποίησης του εκπαιδευτικού κλάδου (σχολεία, πανεπιστήμια, μέσα ενημέρωσης), καθώς και μιας ειδικά σχεδιασμένης εκστρατείας που απευθύνεται στον ιδιωτικό τομέα και προβάλλει τα πλεονεκτήματα της υιοθέτησης μιας πολιτικής ίσων ευκαιριών.

Για την τρίτη προτεραιότητα, απαιτείται βελτίωση σε επίπεδο στατιστικών στοιχείων. Τα κράτη μέλη έχουν καταβάλει προσπάθειες για την εναρμόνιση των ερευνητικών μεθόδων,

κυρίως μέσω της διακρατικής συνεργασίας, η οποία οδήγησε στην ετήσια, ή ανά διετία, δημοσίευση εκθέσεων (Δανία, Φινλανδία, Αυστρία, Σουηδία) ενώ καταρτίστηκαν ενημερωμένες στατιστικές (Ιρλανδία, Βέλγιο, Ελλάδα, Γερμανία, Λουξεμβούργο, Ηνωμένο Βασίλειο και Ισπανία).

Τέλος, ως προς την τελευταία προτεραιότητα, η εικόνα που έχουμε για την πρόοδο που έχει επιτευχθεί είναι σαφής. Η παρασχεθείσα ενημέρωση επιβεβαιώνει όχι μόνο τις μεγάλες ανισότητες, αλλά και τη διαφοροποίηση του βαθμού των προσπάθειών. Η μοναδική χώρα που διαθέτει δεσμευτική νομοθεσία η οποία επιβάλλει την ισόρροπη συμμετοχή των δύο φύλων στους συνδυασμούς υποψηφίων για τις πολιτικές εκλογές είναι το Βέλγιο, όπου οι γυναίκες πρέπει να αποτελούν το ένα τρίτο τουλάχιστον. Η Αυστρία και η Γερμανία δεν διαθέτουν σχετική δεσμευτική νομοθεσία, αλλά τα πολιτικά κόμμά τους έχουν δεσμευθεί να αυξήσουν τον αριθμό των γυναικών στους εκλογικούς τους συνδυασμούς, είτε με ποσοστώσεις είτε με στόχους. Κάποιες χώρες προσπάθησαν να τροποποιήσουν το Σύνταγμα ή να θεσπίσουν νέα νομοθεσία. Θα πρέπει να αναφέρουμε το θετικό αποτέλεσμα της Γαλλίας και της Πορτογαλίας, σε αντίθεση με την αποτυχία του Λουξεμβούργου. Σχετική πρόοδος έχει επίσης σημειωθεί στην Ιταλία, χάρη στην υιοθέτηση πολιτικής που διασφαλίζει την παρουσία των γυναικών στη δημόσια ζωή, στην Ελλάδα, χάρη στην καθιέρωση ποσοστώσεων σε ορισμένα κόμματα και στην εκστρατεία του Πολιτικού Συνδέσμου Γυναικών, και, τέλος, στην Ιρλανδία, μέσω της χρηματοδότησης για την προαγωγή της συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική δράση.

Με βάση τις υπάρχουσες πληροφορίες συμπεραίνουμε ότι η σύσταση του Συμβουλίου έχει εφαρμοσθεί εν μέρει από τα κράτη μέλη.

θα πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες προς την κατεύθυνση μιας περιεκτικότερης και πιο ολοκληρωμένης στρατηγικής, η οποία εξακολουθεί να μην υφίσταται.

Μέρος II

Λύσεις και προτάσεις για μια μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών

Παρά τον μεγάλο αριθμό γυναικών που εργάζονται στη δημόσια διοίκηση, ο οποίος σε ορισμένες περιπτώσεις υπερβαίνει τον αριθμό των ανδρών, τις περισσότερες από τις θέσεις λήψης αποφάσεων τις έχουν καταλάβει άνδρες. Το πρόβλημα, ωστόσο, δεν είναι να αυξηθεί απλώς ο αριθμός των γυναικών, αλλά να αναβαθμισθεί ο ρόλος τους στην κοινωνία και να αξιολογηθεί η ποιότητα της εργασίας που προσφέρουν. Προκειμένου να αυξηθούν αριθμητικά οι γυναίκες στη δημόσια ζωή, ένα σύνολο στρατηγικών με στόχο την ευρύτερη συμμετοχή των γυναικών μπορεί να συνοψισθεί υπό το κεφάλαιο «θετικά μέτρα».

Για την επίτευξη μιας ισόρροπης συμμετοχής ανδρών και γυναικών στην πολιτική ζωή, χρειάζεται να ξεπεραστεί ο παραδοσιακός ρόλος της αναπαραγωγής και της ενασχόλησης με τα οικιακά καθήκοντα, που συνιστά ένα από τα δυσκολότερα εμπόδια. Ως προς το θέμα αυτό, τα μοντέλα χρόνου εργασίας και οι δομές των κομμάτων και της κυβέρνησης αποτελούν προβλήματα τα οποία πρέπει να αντιμετωπισθούν. Τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες θα πρέπει να αναλαμβάνουν ίσο μερίδιο ευθύνης στην ιδιωτική και τη δημόσια σφαίρα, καθώς και σε όλους τους τομείς της οικονομικής, πολιτικής και οικογενειακής ζωής.

Ακόμη, οι συμπεριφορές και πρακτικές που συνιστούν διάκριση στον πολιτικό τομέα θα πρέπει να περιορισθούν: για να γίνει αυτό

χρειάζεται να αλλάξει η νοοτροπία και να ανοίξουν οι συνδυασμοί υποψηφίων στις γυναίκες. Οι δομές των κομμάτων και οι διαδικασίες επιλογής θα πρέπει να αναθεωρηθούν προκειμένου να εξαλειφθούν τα ψυχολογικά και πρακτικά εμπόδια που παρακωλύουν τη συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική.

Προκειμένου να ξεπερασθεί η έλλειψη αυτοπεποίθησης που οφείλεται σε αποκλειστικά ψυχολογικούς λόγους, ελλείψει της κατάλληλης εκπαίδευσης και λόγω του αρνητικού ιστορικού και πολιτισμικού φορτίου, το καλύτερο θα ήταν να καλλιεργηθεί η ικανότητα των γυναικών να συμμετέχουν σε ηγετικές θέσεις μέσω της ανάπτυξης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης της επιμόρφωσης σε ηγετικά καθήκοντα και σε θέσεις λήψης αποφάσεων, σε δημόσιες ομιλίες και στην αυτόνομη διεκδίκηση δικαιωμάτων, καθώς και στην προώθηση πολιτικών εκστρατειών και άλλων σχετικών προγραμμάτων.

Επιπλέον, ο αντίκτυπος των διαφόρων εκλογικών συστημάτων στην πολιτική εκπροσώπηση των γυναικών σε αιρετά σώματα, και στην έκβαση των εκλογικών αποτελεσμάτων, θα πρέπει να αντιμετωπισθεί χωρίς χρονοτριβή. Από την εξέταση στατιστικών δεδομένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθίσταται προφανές ότι τα κράτη μέλη που διαθέτουν τα μεγαλύτερα ποσοστά γυναικείας εκπροσώπησης (Σουηδία, Φινλανδία, Δανία και Κάτω Χώρες) είναι τα κράτη τα οποία έχουν αναλογικό ή μικτό εκλογικό σύστημα με συνδυασμούς υποψηφίων. Κατ' αναλογία, τα κράτη μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά γυναικείας εκπροσώπησης (Ελλάδα, Γαλλία) έχουν πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα ή σύστημα με ψήφο προτίμησης. Θα πρέπει επίσης να ληφθούν μέτρα προκειμένου να

ενθαρρυνθούν τα πολιτικά κόμματα να συμπεριλάβουν γυναίκες σε εκλόγιμες θέσεις, στην ίδια αριθμητική αναλογία και στο ίδιο επίπεδο με τους άνδρες.

Μεταξύ των πλέον κοινών μέτρων που είναι γνωστό ότι συμβάλλουν στην αύξηση της γυναικείας συμμετοχής, πρέπει να αναφέρουμε τις ποσοστώσεις ή στόχους, που εφαρμόζονται προαιρετικά ή δια νόμου προκειμένου να εξασφαλισθεί γυναικεία συμμετοχή τόσο σε επίπεδο αριθμού όσο και θέσης, ιδιαίτερα όσον αφορά τη σειρά στους εκλογικούς συνδυασμούς. Τα κόμματα με σύστημα εσωτερικής ποσόστωσης αναμφίβολα διαθέτουν μεγαλύτερο αριθμό εκλεγμένων γυναικών. Εντούτοις, οι ποσοστώσεις δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως επαρκής λύση, δεδομένου ότι οι γυναίκες συχνά τοποθετούνται σε μη εκλόγιμες θέσεις. Οι ποσοστώσεις θα πρέπει να συνοδεύονται από άλλα μέτρα, όπως τοποθέτηση των γυναικών σε υψηλές θέσεις ή σύστημα «φερμουάρ» το οποίο συνίσταται στην εναλλάξ τοποθέτηση ανδρών/ γυναικών στους συνδυασμούς.

Μια άλλη ενδιαφέρουσα δράση είναι η καθιέρωση κανονισμού στη νομοθεσία περί δημόσιας χρηματοδότησης των κομμάτων ο οποίος θα προβλέπει αυξημένο μερίδιο χρηματοδότησης για κάθε γυναίκα υποψήφια στους κομματικούς συνδυασμούς. Με άλλα λόγια, αυτό σημαίνει ότι θα δίδεται χρηματικό βραβείο στα κόμματα που διαθέτουν μια καλή γυναικεία εκπροσώπηση στους συνδυασμούς τους, ή θα προβλέπονται κυρώσεις για τα κόμματα εκείνα που έχουν μικρό αριθμό γυναικών (υιοθετήθηκε πρόσφατα στο γαλλικό σύστημα).

Τα μέτρα για την αύξηση της γυναικείας συμμετοχής στη δημόσια ζωή θα πρέπει απαραίτητως να συνοδεύονται από ενημερωμένες στατιστικές και σύστημα

παρακολούθησης σε τακτική βάση της προόδου των γυναικών ως προς την πολιτική τους εκπροσώπηση. Η κοινοποίηση ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων κατά φύλο σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής, θα συμβάλει στην ανάπτυξη της απαιτούμενης ευαισθητοποίησης, η οποία, με τη σειρά της, συμβάλλει στην πρόοδο. Παρομοίως, οι προεκλογικές εκστρατείες θα πρέπει να συνοδεύονται από εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού, οι οποίες θα μεταφράζονται σε υποστήριξη προς τις γυναίκες υποψήφιες και ενθάρρυνση προς τις άλλες γυναίκες να εισέλθουν στον πολιτικό στίβο.

Μέρος III

Πλεονεκτήματα της συμμετοχής των γυναικών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων

Η συμμετοχή των γυναικών στη λήψη αποφάσεων καθίσταται επιτακτική, όχι μόνο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά σε ολόκληρη την υφήλιο. Το ευρωπαϊκό δίκτυο «Γυναίκες στα Κέντρα Αποφάσεων» (1992-1996) έχει διατυπώσει σειρά επιχειρημάτων που συνηγορούν υπέρ της ανάγκης της συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική ζωή και σε ηγετικές θέσεις:

1. Ενίσχυση της δημοκρατίας

Σε κάθε κοινωνία, η δημοκρατία βασίζεται στη συμμετοχή του συνόλου των πολιτών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Οι γυναίκες αποτελούν το ήμισυ του πληθυσμού και δικαιούνται ανάλογης πολιτικής εκπροσώπησης, προκειμένου η δημοκρατία να λειτουργεί σωστά.

2. Εφαρμογή της αρχής της ισότητας των δύο φύλων ως βασικού ανθρωπίνου δικαιώματος

Η ισότητα αποτελεί οικουμενικό ανθρώπινο δικαίωμα. Η διάκριση σε ανδρική και γυναικεία εργασία και τα διπλά μέτρα και σταθμά θα πρέπει να εκλείψουν· τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες δικαιούνται να συμμετέχουν επί ίσοις όροις και να μοιράζονται δίκαια όλες τις ευθύνες ώστε να ξεπεραστεί ο ιστορικός αποκλεισμός των γυναικών από την πολιτική.

3. Αξιοποίηση πολύτιμων ανθρώπινων πόρων

Οι γυναίκες αποτελούν το ήμισυ του παγκόσμιου ανθρώπινου δυναμικού ταλέντων και ικανοτήτων και η υποεκπροσώπησή τους στερεί την κοινωνία από την αποτελεσματική αξιοποίηση πολύτιμου ανθρώπινου δυναμικού.

4. Εμπλουτισμός του πολιτικού πολιτισμού με διαφορετικές εμπειρίες, ενδιαφέροντα και συστήματα αξιών

Ο ιστορικός αποκλεισμός των γυναικών από την πολιτική ζωή και ο περιορισμός τους στην ιδιωτική σφαίρα δημιούργησε διαφορές μεταξύ των δύο φύλων σε αξίες και ενδιαφέροντα. Σε κάθε δημοκρατική κοινωνία οι πολιτικές αποφάσεις θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν τα ενδιαφέροντα και τις αξίες όλων των πολιτών. Οι γυναίκες, ως σύνολο, δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη δικαιοσύνη, το διάλογο, την ειρήνη, την ηθική διάσταση της πολιτικής ζωής και τη διαμόρφωση προτεραιοτήτων, είναι ευαισθητοποιημένες πάνω στην αξία της συναίνεσης, διαθέτουν ευχέρεια στην επίτευξη συμφωνιών λόγω υψηλότερου αισθήματος κοινωνικής αλληλεγγύης και ενδιαφέρονται περισσότερο για τις επερχόμενες γενεές.

5. Ανανέωση της πολιτικής και των διαδικασιών λήψης αποφάσεων

Το διαφορετικό σύστημα αρχών, αντιλήψεων και αξιών των γυναικών

ανταποκρίνεται περισσότερο στις κοινωνικές ανάγκες και στο πολιτικό κλίμα της εποχής μας. Η γυναικεία συμμετοχή στην πολιτική ζωή μπορεί να συμβάλει στον αναπροσδιορισμό των πολιτικών προτεραιοτήτων, θέτοντας νέα θέματα στην πολιτική ατζέντα, και δίνοντας νέες προοπτικές σε βασικά πολιτικά θέματα. Οι γυναίκες, δηλαδή, αποτελούν δύναμη ανανέωσης και αλλαγής της πολιτικής και της κοινωνίας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η γενική ανάγκη να προωθηθούν οι γυναίκες στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων ως προϋπόθεση για τη δημοκρατία και την ειρήνη αναγνωρίζεται απολύτως τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Γενικός στόχος παραμένει η επίτευξη ισόρροπης συμμετοχής των δύο φύλων, κατά τρόπον ώστε οι άνδρες και οι γυναίκες να εκπροσωπούνται ισότιμα και να συμμετέχουν επί ίσοις όροις από άποψη πρόσβασης και προώθησης. Το πρόβλημα αφορά όχι τόσο τα χαμηλά επίπεδα της διοίκησης, αλλά τις υψηλόβαθμες θέσεις, όπου βρίσκονται οι πραγματικές αρμοδιότητες λήψης αποφάσεων και άσκησης εξουσίας.

Απαιτούνται θαρραλέα μέτρα προκειμένου να εξευρεθεί λύση στα προβλήματα και τις αντιφάσεις που απορρέουν από μια «παλιομοδίτικη» ξεπερασμένη σύμβαση μεταξύ των δύο φύλων. Αυτό σημαίνει ότι οι αρμοδιότητες εντός και εκτός σπιτιού θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο εξισορρόπησης και να κατανέμονται επί ίσοις όροις σε καθημερινή βάση και δια βίου. Προϋποθέτει επίσης ένα νέο θεσμικό και κοινωνικό πλαίσιο που θα αντικατοπτρίζει τις αλλαγές που έχουν συντελεστεί έως σήμερα και θα υποστηρίζει την ισότητα ευκαιριών και επιλογών για άνδρες και γυναίκες σε όλους τους τομείς της ιδιωτικής και δημόσιας ζωής.

Οι γυναίκες, ως σύνολο ιστορικά συνδέονται με τη μη βία: το σύστημα αξιών τους είναι συνυφασμένο με το διάλογο, το συμβιβασμό, τη συμφιλίωση και τη διευθέτηση των διαφορών με ειρηνικά μέσα. Αυτό το σύστημα αξιών μπορεί ενδεχομένως να προσφέρει μια εναλλακτική λύση στο σημερινό πολιτισμό της βίας, ενώ παράλληλα μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη ενός νέου πολιτικού πολιτισμού, του πολιτισμού της ειρήνης, της συνεργασίας και του σεβασμού των διαφορών. Εκτιμάται ότι εάν η πολιτική ζωή υιοθετούσε τις αξίες των γυναικών, θα υπήρχε μεγαλύτερη κοινωνική αλληλεγγύη μεταξύ λαών και εθνών, δικαιότερη κατανομή των πόρων του πλανήτη και θα εξέλιπαν οι πόλεμοι και οι συγκρούσεις λόγω θρησκευτικού φανατισμού ή ακραίου εθνικισμού. Επιπλέον, θα υπήρχε μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση σε κοινωνικά θέματα που συνδέονται με την ποιότητα της ζωής, όπως η προστασία του περιβάλλοντος, η κοινωνική πολιτική και η πρόνοια, η ιατρική περίθαλψη, η παιδεία και η καταπολέμηση της χρήσης των ναρκωτικών και του εμπορίου λευκής σαρκός.

Όπως επισήμανε ο καθηγητής Francis Fukuyama στο άρθρο του με τίτλο «Εάν οι γυναίκες κυβερνούσαν τον κόσμο»: «Θα μπορούσε σίγουρα να προβλεφθεί ότι η μεγαλύτερη συμμετοχή γυναικών στην πολιτική ζωή θα οδηγούσε σε ένα λιγότερο βίαιο κόσμο. Η Αθηνά, η ελληνίδα θεά της σοφίας και του πολέμου, μπορεί να υπήρξε το γυναικείο πρότυπο κατά την αρχαιότητα, αλλά στο σημερινό κόσμο η γυναικεία επιρροή μπορεί να διαδραματίσει απολύτως καταλυτικό ρόλο κατά του милитарισμού και υπέρ της ειρήνης».

^[1] Δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην ΕΕ

² Δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην ΕΕ

³ ΕΕ C 168, της 4.7.1995, σελ. 3.

⁴ ΕΕ C 61, της 28.2.1994, σελ. 248.

⁵ ΕΕ C 166, της 10.6.1996, σελ. 269.